

ПРОГНОЗУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

¹Павликівський В.І., Вамболь С.О., ²Вамболь В.В.

*(¹Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка)*

*(²Державна установа «Національний науково-дослідний інститут промислової
безпеки та охорони праці»)*

Проблема поводження з водними ресурсами, їх захист є однією з актуальних проблем сучасності [1-3]. У цьому разі інженерно-технічні заходи з охорони водних ресурсів узгоджуються з нормативно-правовими аспектами цієї проблеми. Використання водних ресурсів включає поверхневі та підземні води певної території та акваторії, що підходить для сільськогосподарського та промислового виробництва, а також задоволення побутових потреб населення. Але слід відзначити що в останній час різко підвищилась тенденція щодо кримінальних правопорушень проти водних ресурсів. Завданнями цієї роботи є прогнозування кримінальних правопорушень проти водних ресурсів України.

Для вирішення поставленого завдання використано оглядово-аналітичний підхід і методи математичної статистичної обробки. При цьому використовувались відкриті джерела інформації. Вихідними даними для розрахунку і прогнозування динаміки правопорушень використовувались статистичні дані кримінальних правопорушень щодо водних ресурсів в період з 2013 по 2019 рік. Для постійного обчислення показників динаміки кожен рівень серії порівнюється з тим самим базовим рівнем. Такі показники є базовими. Для розрахунку показників динаміки на змінній основі кожен наступний рівень серії порівнюється з попереднім. Такі показники динаміки є ланцюговими. Найважливішими статистичними показниками динаміки є: абсолютний приріст, –абсолютний темп зростання, темп зростання та абсолютне значення збільшення на 1%.

Статистика за весь досліджуваний період свідчить, що у 2019 році порівняно з 2013 роком рівень кримінальних правопорушень за погодженням із розділом VIII "Злочини проти навколишнього середовища" Кримінального кодексу України зріс на 823 одиниці (28,5%) і порівняно з попереднім 2018 - на 218 одиниць (6,2%). Максимальний приріст кримінальних правопорушень за розділом VIII «Злочини проти навколишнього середовища» Кримінального кодексу України спостерігається у 2016 році і становить 757 одиниць, а мінімальний приріст - у 2014 році і становить -286 одиниць. Слід підкреслити, що у 2019 році кількість осіб, які отримали повідомлення про підозру у злочинах проти довкілля, зменшилась на 502 особи (41,3%) та 181 особа (20,3%) порівняно з 2013 та 2018 роками. Також спостерігається збільшення рівня кримінальних правопорушень за статтею 242 «Порушення правил охорони води»: на 59 одиниць (226,9%) та 40 одиниць (88,9%) у 2019 році порівняно з 2013 та 2018 роками відповідно. На той час кількість кримінальних проваджень за статтею

242 була зменшена в 2019 році порівняно з 2013 роком, які були закриті до 23 одиниць (37,7%), і зросла до 11 одиниць (40,7%) порівняно з 2018 роком.

Темпи зростання свідчать про зростання тенденції як до відкриття (обліку) кримінальних правопорушень, так і до закриття кримінальних проваджень з різних причин відповідно до розділу VIII "Злочини проти навколишнього середовища", стаття 242.

Зберігаючи ці тенденції, негативний прогноз можна побачити у розвитку ситуації, пов'язаної із кримінально-правовою захистом навколишнього середовища в цілому та охороною водних ресурсів. Як показує прогноз, кількість зафіксованих злочинів проти навколишнього середовища зростатиме (щонайменше на 4,3%), а проти водних ресурсів - майже на чверть на рік (21,8%). Слід зазначити, що цей прогноз відображається лише щодо зафіксованих правопорушень. Однак кримінологічні дослідження показують, що латентних злочинів (прихованих, незареєстрованих) зазвичай у 2-3 рази більше. Це означає, що загалом прогноз в Україні підтверджує небезпечну ситуацію у галузі охорони навколишнього середовища, а саме її найнебезпечніші прояви, пов'язані з кримінальними правопорушеннями. Водночас кількість припинених справ за різними обставинами та підозрюваних буде неухильно зменшуватися (на 7,6% та 8,5% щороку відповідно). Вищесказане говорить про дедалі менший вплив закону на охорону навколишнього середовища. Прогноз показує, що кількість зареєстрованих порушень неухильно збільшується, і в той же час менше людей притягуються до кримінальної відповідальності за їх порушення. Крім того, багато кримінальних проваджень було закрито для реабілітаційних та nereабілітуючих підстав стосовно осіб, які вчинили ці правопорушення. Отже, зменшення кількості осіб, які отримали повідомлення про підозру, свідчить про недостатню роботу з пошуку та встановлення винних у злочинах цієї категорії. Як правило, багато хто не враховує катастрофічні наслідки забруднення природних ресурсів, особливо води.

Поряд із класичними методами захисту водних об'єктів від забруднення отруйними речовинами, такими як екологічна інженерія, слід застосовувати правові механізми для запобігання правопорушенням, що стосуються водних ресурсів. Особливе місце займає кримінально-правовий вплив на осіб, винних у заподіянні шкоди цим об'єктам навколишнього середовища.

Статистика правопорушень проти водних ресурсів в Україні за весь досліджуваний період показує, що рівень кримінальних правопорушень щороку зростає. Темпи зростання свідчать про зростаючу тенденцію як до відкриття (обліку) кримінальних правопорушень, так і до закриття кримінального провадження з різних причин. Зберігаючи ці тенденції, негативний прогноз можна спостерігати у розвитку ситуації, пов'язаної з кримінально-правовою охороною навколишнього середовища загалом та охорони водних ресурсів зокрема. Згідно з прогнозом, кількість зафіксованих злочинів проти водних ресурсів протягом наступних трьох років збільшуватиметься приблизно на чверть на рік (21,8%). Однак кримінологічні дослідження показують, що прихованих злочинів (прихованих, незареєстрованих) зазвичай у 2-3 рази більше. Це означає, що прогноз в Україні загалом підтверджує небезпечну

ситуацію у галузі охорони навколишнього середовища, а саме її найнебезпечніші прояви, пов'язані з кримінальними правопорушеннями.

Водночас вплив закону на охорону навколишнього природного середовища стає дедалі меншим, оскільки кількість зареєстрованих порушень неухильно зростає, і одночасно з цим менше людей притягується до відповідальності за їх порушення. Отже, зменшення кількості осіб, які отримали повідомлення про підозру, свідчить про недостатню роботу з пошуку та встановлення осіб, які вчинили злочини цієї категорії.

Аналіз факту забруднення води дозволяє зробити висновок, що правоохоронні органи не поспішають або не хочуть порушувати кримінальну справу про забруднення води на основі чинного кримінального законодавства. Вони працюють недостатньо добре, щоб запобігти та виявити порушення у водних ресурсах. Звільнення від кримінальної відповідальності у багатьох випадках є наслідком того, що важко продемонструвати психологічне ставлення (суб'єктивний аспект) до злочину проти навколишнього середовища.